

Natuurinclusief scenario biedt optimistisch perspectief

Wat als we Nederland volledig natuurinclusief inrichten? Als functies zoals wonen, landbouw en mobiliteit verweven zijn met natuur? Wat zou dat de samenleving opleveren in relatie tot onze uitdagingen rond bijvoorbeeld klimaatverandering, biodiversiteit en waterkwaliteit? Over die vragen bogen het PBL en de WUR zich in het rapport *Natuurverkenning 2050 – Scenario Natuurinclusief*. Hierin zijn voor het eerst de effecten van een natuurinclusief toekomstbeeld gekwantificeerd. De conclusies geven ons, misschien niet verrassend, een optimistisch perspectief.

Wat is dat eigenlijk: natuurinclusief? Onderzoeker ir. Bas Breman (WUR) onderscheidt drie aspecten. ‘Het is in de eerste plaats de zorg voor de natuur, zodat deze herstelt. Daarnaast maak je gebruik van mogelijkheden die de natuur biedt. Tot slot voorkom je onherstelbare schade aan de natuur door bijvoorbeeld extreem watergebruik of hoge emissies.’ Samenwerken met de natuur dus eigenlijk.

Omgedraaid
De *Natuurverkenning 2050 – Scenario Natuurinclusief* is het laatste deel

van een drieluik. In het eerste deel is onderzocht wat er gebeurt met natuur en biodiversiteit, als we verdergaan op de huidige manier. Dit levert uiteraard geen rooskleurig plaatje op. Deel twee richt zich op onze natuurdoelstellingen en internationale verplichtingen in dit verband en beschrijft wat ervoor nodig is om ze te halen. ‘In het laatste deel hebben we het eigenlijk omgedraaid’, vertelt de WUR-onderzoeker. ‘Niet de doelstellingen staan centraal, maar de inrichting van de ruimte zelf. In de landbouw, het waterdomein, de stad, etc. Stel dat we over dertig jaar volledig natuurinclusief zijn. Wat levert

dat op voor de natuur en onze andere opgaven? Dat was het vertrekpunt.’

Functies gescheiden

Dit vereist een omslag in ons denken. Binnen de huidige ruimtelijke ordening worden volgens Bas Breman functies van elkaar gescheiden. ‘Dus we hebben een natuurnetwerk, daarop is ons natuurbeleid gericht. Maar dat is grofweg maar een kwart van onze ruimte. Daarbuiten geven we voorrang aan andere functies, waarin we die natuur niet per definitie betrekken. Soms lijkt dat logisch: dat je wonen, bedrijvigheid of voedselproductie ergens

verkoeling en waterberging in de stad, koolstofvastlegging in veen en bos, en biodiversiteit.

Kentering

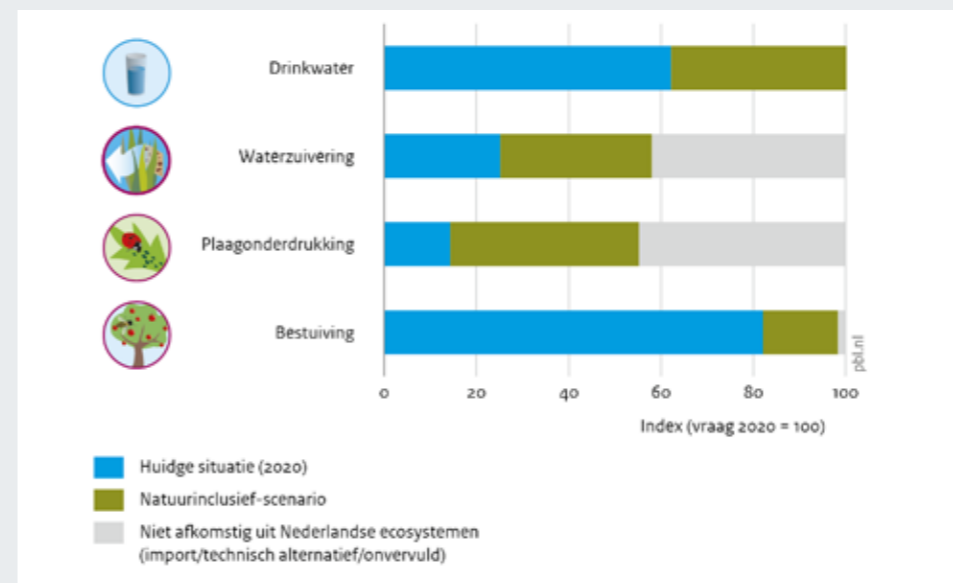
De WUR-onderzoeker constateert een kentering in onze houding ten opzichte van water. ‘Water was vroeger onze vijand. We waren vooral bezig met de vraag hoe we ons er tegen konden beschermen. En hoe we het konden afvoeren om het land te bewerken. Nu wordt juist gekeken hoe we water kunnen vasthouden voor langdurige droogteperiodes. Met name op de hoge zandgronden speelt dat tekort aan water. Als je dan ook nog extra water gaat onttrekken bijvoorbeeld voor landbouw lijden natuurlijke systemen daaronder. In die gebieden kan het bijvoorbeeld helpen om beken ondieper te maken. In natte periodes stromen ze over. Dat heeft effect op de biodiversiteit van de omgeving die daardoor het water ook weer beter vasthoudt. Hydrologie wordt een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst.’

Bestaande initiatieven opgeschaald

PBL en WUR zijn in hun verkenning uitgegaan van bestaande initiatieven richting een natuurinclusieve inrichting en hebben die opgeschaald naar heel Nederland. ‘Programma’s om meer ruimte te maken voor rivieren gaan bijvoorbeeld prima samen met een meer natuurlijke inrichting van de omgeving. In kustgebieden wordt gewerkt met natuurlijke slibaanwinning, zodat je kwelders krijgt voor de dijken. Die hebben een dempende werking bij hoog water. En ze zijn een aanwinst voor de natuur. In veengebieden zie je momenteel een beweging om het water omhoog te halen, om niet alleen de afbraak van het veen, maar ook de uitstoot van CO₂ tegen te gaan.’

Eendimensionaal

Nederlanders zijn volgens Breman gewend geraakt aan de maakbaarheid van ons systeem. Ze zijn daardoor vaak vergeten wat het natuurlijke systeem zelf kan. Plaagbestrijders en bestuivers zijn daarvan een mooi voorbeeld. ‘Zij hebben bloemen, draagplanten nodig. Maar als je daar geen ruimte voor maakt, is het ook niet raar dat zij er niet zijn. Onze inrichting is nu erg eendimensionaal. Terwijl je ook kunt kiezen voor een agro-ecosysteem, waarin je als landelijk gebied gebruikmaakt van en samenwerkt met de natuur.’

Doorrekening van een natuurinclusief scenario. Het groene deel van elke balk geeft de extra winst van natuurinclusiviteit aan. ©Wageningen University & Research

concentreert. Maar als je uitzoomt en gaat kijken naar de som der delen, dan is het helemaal niet zo logisch. Want wat als je de kwaliteit van het drinkwater niet meer kunt borgen op de plek waar je voedsel produceert? Geen aantrekkelijk landschap meer, geen ruimte voor biodiversiteit. Dan loop je allerlei functies mis die je daar ook zou kunnen hebben.’

De onderzoekers hebben allereerst

bepaald hoe de stad, het landelijk gebied en natuurgebieden eruit zouden zien in een natuurinclusief scenario. Vervolgens zijn de effecten daarvan op zogeheten ecosysteemdiensten, zoals verkoeling, luchtzuivering en waterberging in beeld gebracht. De ecosysteemdiensten die het meest profiteren van een natuurinclusief scenario zijn: de kwaliteit van het drink- en oppervlaktewater, de aanwezigheid van natuurlijke plaagbestrijders en bestuivers,

Meer is nodig

Opvallend genoeg concluderen de onderzoekers dat alleen een natuurinclusieve inrichting niet voldoende is om internationale natuurdoelen te halen. Het doelbereik van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn bijvoorbeeld stijgt van 55 naar 80 procent. Maar om volledig aan onze internationale verplichtingen te voldoen, is meer nodig. 'Niet alle soorten die op de lijst voorkomen profiteren van een natuurinclusief landelijk gebied', legt de WUR-onderzoeker uit. 'Sommige zijn afhankelijk van natuurnetwerken en natuurgebieden, dus moet ook het beheer en de inrichting daarvan beter. Denk aan extra ruimte voor specifieke natuurtypen of aan technische herstelmaatregelen, zoals plaggen om de heide te verjongen.'

Smalle benadering

In de omvorming van het landelijk gebied spelen particuliere grondeigenaren een cruciale rol. Daarom is Bas Breman geen voorstander van het uitkopen van boeren, waarvan momenteel sprake is in het maatschappelijke debat. 'De stikstofopgave is een serieuze kwestie, maar het is wel een smalle benadering van wat onze natuuropgave is. Als we echt werk willen maken van een natuurinclusieve inrichting, is de vraag eerder: hebben we straks wel genoeg boeren die op die manier kunnen en willen werken? Het betekent concreet een uitbreiding van hun huidige diensten. Dus niet alleen voedselproductie, maar ook schoon drinkwater, CO₂-vastlegging en waterberging zijn een dienst. Daar hebben we die boeren keihard voor nodig. Dus daar hoort ook een beloning bij.'

Daarbij is volgens de onderzoeker wel belangrijk dat de beschikbare grond efficiënter wordt benut. 'Kijk naar wat het gebied te bieden heeft in relatie tot de opgaven. Dus produceer plantaardig voedsel op de goede landbouwgrond. En dierlijk voedsel op schrale of natte bodems, op een extensievere manier dan we nu doen. Dan boek je meer resultaat richting klimaat, biodiversiteit of waterkwaliteit. Het betekent wel dat we per saldo meer plantaardig en minder dierlijk voedsel zullen produceren. Dat vraagt dus ook om een omslag bij de consument.'

Stapsgewijs veranderende omgeving

In een natuurinclusief scenario zal onze omgeving richting 2050 stapsgewijs veranderen. Het platteland krijgt een ander uiterlijk. Breman: 'Meer differentiatie in het landschap,

Alleen een natuurinclusief scenario is niet voldoende om internationale natuurdoelen te halen.

verwacht ik. Meer bos bijvoorbeeld, agro-forestry is een trend. Maar ook meer strokenteelt, waarbij verschillende gewassen in banen naast elkaar groeien, afgewisseld met kruidenrijke stroken voor de biodiversiteit. Ik zie trouwens het niet als terug naar vroeger. Het is

juist heel vooruitstrevend, omdat het volgens mij prima kan samengaan met een behoorlijke productiviteit. Maar dat vergt ook wel innovatie in technologie.'

TEKST: MARLIES KOLTHOF

FOTO'S: SBNL NATUURFONDS, SIMONE LUIJCKX

SPREEKWOORD UIT HET DIERENRIJK

Kijken als een uil

Dat wordt gezegd over mensen die verbouwereerd kijken. Meestal grappig bedoeld. Deze bosuil is ook een beetje komisch, met het ene oog soezend en het andere op de lens gericht. Bekend met zijn publiek op nog geen tien meter van de afrastering langs het fiets- en wandelpad in een kasteeltuin.

De ogen zijn aansprekend, omdat ze contact zoeken. Dat zien mensen graag. Van weinig wilde dieren is me dat bekend. Het zijn de mooiste momenten van verbinding met wilde dieren. Ook het opbollende verenkleed van de bosuil verbaast. Toch is dat maar schijn. Feitelijk zijn het graatmagere vogels, die van hun lichte gewicht profiteren in snelle, geluidloze vleugelslagen met een grote wendbaarheid.

Uilenbril

De ineengedoken mediterende houding, die de meeste uilensoorten aannemen, draagt bij aan het beeld van de uil als een

vogel vol kalmte en wijsheid. Meneer De Uil komt in veel kinderboeken voor. Soms afgebeeld met een brilletje op, lezend in een boek. In 'uilen naar Athene dragen' is de uil het symbool van de wijsheid. Reeds op de oude munten van Athene was de uil afgebeeld en ook de huidige Griekse euromunten tonen nog zijn beeltenis.

Merkwaardig genoeg bestaat er ook een tegengestelde betekenis. De uil als domkop. Iemand een uilskuiken noemen is hem of haar voor sufferd verslijten. Ook noemt Van Dale 'uilenbril': een bril met een breed montuur, die potsierlijk op het gezicht staat.

Indringende roep

Vooraf door zijn roep houdt de bosuil zijn omgeving bezig. De 'Pater familias' van de kasteelfamilie, die zijn kantoor vlakbij de nestboom heeft, vertelt te hoe vaak hij uit zijn concentratie wordt gehaald door de basale honende klanken. De bosuil is zeer honkvast. Het hoe-oehoe

draagt ver in het nachtelijk duister. De Latijnse benaming 'Strix aluco' betekent vampierkatuil. In het oude Rome stond 'strix' voor de krijsende bosuil, die zuigelingen de borst kon geven om ze te vergiften.

Bosuilklokken

Op de mistige dag van de foto toont deze bosuil nauwelijks gemoed. Daarentegen kan hij op een zonnige dag onder het half oprichten van zijn verwarmde verenkleed allerlei strapatsen vertonen. Daarom zou de bosuil met zijn zichtbaarheid overdag ook symbool kunnen staan als 'weermannetje'. Misschien omdat er zes uilensoorten in ons land voorkomen en maar één koekoek bestaan er geen bosuilklokken met zo'n typisch, op het weer reagerend weerhuisje. Koekoeksklokken zijn daarbij vergeleken eerlijk gezegd maar halfbakken weersymbolen.

TEKST EN FOTO: KEES DE KROON